

Sygn. akt II UK 435/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z wniosku L. F.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 grudnia 2016 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 1 kwietnia 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok w punkcie I i w tym zakresie
przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego
rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. decyzją z dnia 13 listopada 2012 r. odmówił wnioskodawczyni L. F. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z powodu braku niezdolności do pracy.

Sąd Okręgowy - Sąd Ubezpieczeń Społecznych w W., po rozpoznaniu odwołania wnioskodawczynie, wyrokiem z dnia 1 lipca 2014 r. zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego i przyznał wnioskodawczynie L. F. prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy na okres od ukończenia pobierania świadczenia rehabilitacyjnego do dnia 30 czerwca 2013 r. (pkt I) i oddalił dalej idące odwołanie (pkt II).

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawczynie, urodzona 13 grudnia 1955 r., posiadająca wykształcenie zawodowe rolnicze, pracująca ostatnio jako salowa, wykazała okres składkowy i nieskładkowy wymagany do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. W okresie od dnia 18 kwietnia 2012 r. do dnia 16 października 2012 r. wnioskodawczynie pobierała zasiłek chorobowy, a w dniu 18 września 2012 r. złożyła wniosek o przyznanie renty z tytułu niezdolności do pracy. Zaskarżoną decyzją z dnia 13 listopada 2012 r. organ rentowy odmówił wnioskodawczynie prawa do renty, ponieważ komisja lekarska ZUS orzeczeniem z dnia 5 listopada 2012 r. uznała, że jest ona niezdolna do pracy, ale w związku z rokowaniem odzyskania zdolności do pracy istnieją okoliczności uzasadniające ustalenie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego na okres sześciu miesięcy, licząc od daty wyczerpania zasiłku chorobowego. Wobec powyższego decyzją z dnia 27 listopada 2012 r. organ rentowy przyznał wnioskodawczynie świadczenie rehabilitacyjne na okres od dnia 17 października 2012 r. do dnia 14 stycznia 2013 r. w wysokości 90% podstawy wymiaru zasiłku chorobowego, zaś od dnia 15 stycznia 2013 r. do dnia 14 kwietnia 2013 r. w wysokości 75% podstawy wymiaru.

Sąd Okręgowy w celu ustalenia, czy wnioskodawczynie ze względu na stan zdrowia może zostać uznana za osobę niezdolną do pracy, dopuścił dowód z opinii biegłych lekarzy sądowych: onkologa, internisty, chirurga - ortopedy, neurologa oraz chirurga. Z kluczowej dla schorzeń wnioskodawczynie opinii biegłego lekarza sądowego onkologa wynikało, że jest ona całkowicie niezdolna do pracy od marca 2012 r. do dnia 30 czerwca 2013 r. Biorąc pod uwagę art. 57 ust. 1 w związku z art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm., dalej jako ustawa o emeryturach i rentach lub ustawa) Sąd Okręgowy stwierdził, że wnioskodawczynie spełnia warunki do przyznania prawa do renty z

tytułu całkowitej niezdolności do pracy od daty ukończenia pobierania świadczenia rehabilitacyjnego do dnia 30 czerwca 2013 r. Dalej idące odwołanie Sąd ten oddalił z uwagi na to, że w dacie złożenia wniosku o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy wnioskodawczyni była wprawdzie osobą całkowicie niezdolną do pracy, jednakże w okresie tym przebywała na zasiłku chorobowym, a następnie na świadczeniu rehabilitacyjnym. Z kolei po dniu 30 czerwca 2013 r. nie była już osobą niezdolną do pracy.

W apelacji od tego wyroku wnioskodawczyni przedstawiła swoją sytuację zdrowotną zarzucając, że Sąd pierwszej instancji przyznał jej rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy *de facto* za ledwie na okres dwóch i pół miesiąca (od dnia 14 kwietnia 2013 r. do dnia 30 czerwca 2013 r.), chociaż dostarczyła dokumentację, że również po dniu 30 czerwca 2013 r. była niezdolna do pracy.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 1 kwietnia 2015 r. zmienił zaskarżony wyrok o tyle, że ustalił datę początkową prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy wnioskodawczyni L. F. na dzień 17 października 2012 r. (pkt I) i oddalił dalej idącą apelację (pkt II).

Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu wyroku, wygłoszonego na podstawie art. 326 § 3 k.p.c., podniósł, że wnioskodawczyni od dnia złożenia wniosku konsekwentnie domagała się prawa renty z tytułu niezdolności do pracy. Zatem dokonana przez organ rentowego ocena jej stanu zdrowia, prowadząca do przyznania krótkotrwałego świadczenia rehabilitacyjnego w miejsce renty nie jest wiążąca w tym postępowaniu sądowym. Z tego względu chybione było przyznanie wnioskodawczyni przez Sąd pierwszej instancji renty z tytułu całkowitej niezdolności na okres przypadający po wyczerpaniu świadczenia rehabilitacyjnego. Skoro postępowanie dowodowe wykazało, że od marca 2012 r. do czerwca 2013 r. była ona całkowicie niezdolna do pracy, to za ten okres należało orzec o należnym jej prawie do świadczenia rentowego. Niemniej jednak okres ten został przez Sąd Apelacyjny ograniczony stosownie do treści art. 100 ustawy o emeryturach i rentach, bowiem od dnia 18 kwietnia 2012 r. do dnia 16 października 2012 r. wnioskodawczyni pobierała zasiłek chorobowy. W związku z powyższym prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy powstało od dnia 17 października 2012 r., co znalazło odzwierciedlenie w punkcie I wyroku, a dalej idącą apelację,

dotyczącą przyznania prawa do renty na dalszy okres po dniu 30 czerwca 2013 r., Sąd Apelacyjny oddalił.

Wyrok Sądu Apelacyjnego został zaskarżony przez organ rentowy skargą kasacyjną w części obejmującej punkt I wyroku. Skarżący domagał się uchylenia wyroku w zaskarżonej części i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu w tym zakresie do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku co do jego pkt I i orzeczenia co do istoty sprawy

Skargę oparto na podstawach:

1) naruszenia prawa materialnego, a to art. 57 ust. 1 w związku z art. 100 ust. 1 i 2 ustawy z o emeryturach i rentach przez ich niezastosowanie i bezpodstawne przyznanie wnioskodawczyni prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od dnia 17 października 2012 r., podczas gdy od dnia 17 października 2012 r. do dnia 14 kwietnia 2013 r. pobierała ona świadczenie rehabilitacyjne, a zatem przyznanie świadczenia rentowego było możliwe najwcześniej od dnia 15 kwietnia 2013 r.,

2) naruszenia przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, a to art. 316 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c. przez nie uwzględnienie całości materiału dowodowego zebranego w sprawie i bezpodstawnym oparciu ustalenia co do prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od dnia 17 października 2012 r. jedynie na części materiału dowodowego, z pominięciem okoliczności, że prawomocną decyzją z dnia 27 listopada 2012 r. przyznano wnioskodawczyni prawo do świadczenia rehabilitacyjnego na okres od dnia 17 października 2012 r. do dnia 14 kwietnia 2013 r.; wobec tego, gdyby Sąd Apelacyjny wziął pod uwagę całość materiału dowodowego zebranego w tym postępowaniu, a w szczególności tę decyzję, materiał sprawy w zakresie daty początkowej świadczenia rentowego nakazywał poczynienie ustaleń odmiennych.

W uzasadnieniu skargi wskazano, że art. 100 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach nie pozostawia żadnej swobody interpretacyjnej, bowiem ustawodawca wprost nakazał przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy od daty wyczerpania pobierania świadczenia rehabilitacyjnego. Stąd nieuprawnione jest pominięcie pobierania tego świadczenia przez

wnioskodawczynię. Skarżący zarzucił, że stosownie do art. 100 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach Sąd Apelacyjny nie mógł nie uwzględnić i nie poddać analizie zebranego w sprawie materiału dowodowego, z którego jednoznacznie wynikało, że prawomocną decyzją z dnia 27 listopada 2012 r. wnioskodawczyni zostało przyznane świadczenie rehabilitacyjne na okres od dnia 17 października 2012 r. do dnia 14 kwietnia 2013 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona. Oparcie skargi kasacyjnej na obu podstawach wymienionych w art. 398³ k.p.c. powoduje, że w pierwszej kolejności należy odnieść się do sformułowanego w niej zarzutu naruszenia przepisów postępowania. Za uzasadniony uznać należy zarzut naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c. przez pominięcie przy wydawaniu skarżonego wyroku kwestii prawomocnej decyzji organu rentowego przyznającej wnioskodawczyni prawo do świadczenia rehabilitacyjnego na okres od dnia 17 października 2012 r. do dnia 14 kwietnia 2013 r., co miało wpływ na wynik sprawy. W judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że w art. 316 § 1 k.p.c. chodzi o zasady dotyczące czasu orzekania, które mają za zadanie określenie momentu właściwego dla oceny stanu sprawy przez sąd przy wydaniu wyroku (zasada aktualności), stan sprawy może bowiem w toku procesu ulegać zmianom. „Stanem rzeczy” w rozumieniu tego przepisu są więc zarówno okoliczności faktyczne sprawy, jak i przepisy prawa, na podstawie których ma być wydane rozstrzygnięcie (ich zmiana pomiędzy wytoczeniem powództwa lub złożeniem odwołania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych a zamknięciem rozprawy, por. wyrok z dnia 20 maja 2014 r., I UK 432/13, LEX nr 1598679 czy z dnia 18 stycznia 2012 r., II UK 117/11, LEX nr 1130393). Wobec powyższego Sąd Apelacyjny, stosownie do art. 382 k.p.c., nie mógł pominąć tej części zebranego w sprawie materiału, z którego wynikało, że w czasie stwierdzonej przez biegłego sądowego lekarza onkologa całkowitej niezdolności do pracy, wnioskodawczyni pobierała początkowo zasiłek chorobowy, a następnie świadczenie rehabilitacyjne przyznane jej prawomocną decyzją organu rentowego z dnia 27 listopada 2012 r. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, że ostateczne decyzje administracyjne właściwych organów wyrażają

określony stan prawny i z tego względu, zgodnie z zasadą domniemania prawidłowości aktów administracyjnych oraz zasadą uwzględniania przez sądy powszechne skutków prawnych orzeczeń organów administracyjnych, która ma swoje źródło w prawnym rozgraniczeniu drogi sądowej i drogi administracyjnej, sąd ubezpieczeń społecznych jest związany ostateczną decyzją, od której nie wniesiono odwołania w trybie art. 477⁹ k.p.c., ani nie podważono jej skuteczności w inny prawem przewidziany sposób. Możliwość badania, a ściślej - kwestionowania decyzji administracyjnej wyłącznie w ograniczonym zakresie, w myśl wypracowanej w judykaturze Sądu Najwyższego koncepcji bezwzględnej nieważności (nieistnienia) decyzji administracyjnej, stanowi jedyne odstępstwo od zasady związania sądu cywilnego decyzją administracyjną. Poza tym sąd w postępowaniu cywilnym nie jest uprawniony do kwestionowania decyzji administracyjnej, w szczególności pod względem jej merytorycznej zasadności i jest nią związany także wówczas, gdy w ocenie sądu decyzja jest wadliwa (por. wyroki: z dnia 29 stycznia 2008 r., I UK 173/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 78; z dnia 10 czerwca 2008 r., I UK 376/07, OSNP 2009 nr 21-22, poz. 295; z dnia 16 października 2008 r., III UK 47/08, OSNP 2010 nr 5-6, poz. 80; z dnia 7 kwietnia 2011 r., I UK 357/10, LEX nr 863946 oraz uzasadnienie uchwały z dnia 15 września 2011 r., II UZP 8/11, OSNP 2012 nr 19-20, poz. 252 i z dnia 3 listopada 2015 r., III UZP 13/15, OSNP 2016 nr 3, poz. 33 i powołane tam orzeczenia).

W odniesieniu do zarzutów naruszenia zaskarżonym wyrokiem prawa materialnego stwierdzić trzeba, że prawidłowo podnosi organ rentowy, iż wprowadzie prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia (art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach), to jeżeli ubezpieczony pobiera zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne lub wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy wypłacane na podstawie Kodeksu pracy, prawo do renty powstaje z dniem zaprzestania pobierania tych świadczeń (ust. 2 tego przepisu). Art. 100 ust. 2 wyraźnie modyfikuje zasadę sformułowaną w art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, co oznacza, że pobieranie świadczeń wymienionych w ust. 2 *de facto* zmienia czas powstania prawa do świadczeń - zostaje on przesunięty. Z art. 100 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach jednoznacznie wynika, że prawo do

świadczenia rentowego nabywa się dopiero po ustaniu pobierania wskazanych tam świadczeń. A zatem, jeżeli w dniu spełnienia wszystkich warunków do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy osoba uprawniona pobiera zasiłek chorobowy lub inne świadczenie za czas niezdolności do pracy, to ustalone prawo do emerytury lub renty powstaje i może być realizowane z dniem zaprzestania pobierania świadczeń krótkoterminowych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2011 r., I UK 352/10, LEX nr 863945 i z dnia 8 czerwca 2010 r., I UK 16/10, LEX nr 607441). Nie jest dopuszczalne równoczesne pobieranie dwóch konkurencyjnych lub wyłączających się świadczeń z ubezpieczenia społecznego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 31 marca 2000 r., II UKN 458/99, OSNP z 2001 nr 18, poz. 565; z dnia 3 grudnia 2003 r., I PK 81/03, OSNP 2004 nr 21, poz. 370 czy wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 29 sierpnia 2013 r., III AUa 233/13, LEX nr 1386177). Podkreślenia wymaga, że przepisy o zabezpieczeniu społecznym powinny być wykładane ściśle i nie powinno się do nich stosować wykładni rozszerzającej.

W konsekwencji nieuprawnione jest stanowisko Sądu Apelacyjnego, że skoro wnioskodawczyni wystąpiła z wnioskiem o przyznanie jej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w okresie pobierania zasiłku chorobowego, to w tym postępowaniu sądowym nie są wiążące prawomocne decyzje organu rentowego o przyznaniu jej świadczenia rehabilitacyjnego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy podstawie art. 398¹⁵ k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

r.g.